

BØR GRØNLAND HAVE EN STRAFFELOV?

Af universitetsadjunkt *Verner Goldschmidt*

Krænkelsen af samfundets skrevne eller uskrevne love er et af de ældste menneskelige problemer. Der findes næppe noget samfund, hvor man ikke kender brud på lov og orden, men man har på forskelligt sted og til forskellig tid anlagt yderst forskellige synspunkter på, hvad der var forbrydelser, og hvorledes man skulle reagere overfor gerningsmanden. Grønland danner ingen undtagelse i denne henseende; så langt tilbage i tiden, som man har kendskab til det grønlandske samfund, er brud på den bestående orden forekommet, og samfundet har vendt sig mod retsbryderen.

Efter Hans Egedes beretning skal der have fundet meget få krænkelser sted af det gamle Grønlands uskrevne love. Med kolonisationen skete der en omvæltning, missionærerne fordømte en række forhold, som hidtil af den grønlandske befolkning var blevet betragtet som naturlige, f. eks. flerkoneri, drab af gamle, som ikke var i stand til at klare sig selv, og udøvelse af virksomhed som troldmand. Der fandt i begyndelsen mange krænkelser sted af de regler, som kolonisateurerne indførte. Disse retsbrud, som i det væsentlige skyldtes uoverensstemmelser mellem befolkningens og missionærernes moralopfattelse, blev af kolonisateurerne ikke betragtet som forbrydelser i juridisk forstand. Man betragtede befolkningen som primitive hedninger, hvis handlinger i første række var bestemt af, at de ikke var kristne. Der var i kolonisationens første tid mere tale om forskellige missions- og kolonisationsproblemer end om et kriminalitetsproblem.

Den kulturelle, sociale og tekniske udvikling, som navnlig i løbet af første halvdel af dette århundrede har fundet sted i Grønland, har i sit kølvand haft et stigende antal brud på den bestående ro og orden. Næsten ethvert fremskridt indebærer muligheder for nye retsbrud. Indførelsen af pengeøkonomi og forøgelsen af varemængden beforder berigelsesforbrydelser, det samme gælder udviklingen af et handelssamkvem. Åbningen af Grønland for fremmede, der ser helt anderledes på mange ting end grønlænderne, rummer også mange muligheder for forstyrrelser af samfundsordenen. En øget adgang til at nyde alkohol virker i samme retning. Alle disse forhold og flere til har bidraget til, at kriminaliteten i Grønland er blevet et socialt problem, man må regne med. Efter den sidst udarbejdede kriminalstatistik for Grønland tredobledes kriminaliteten fra 1938 til 1948.

Så længe man i Vestgrønland førte den såkaldte reservatpolitik, anlagde man etiske,

pædagogiske og etnologiske synspunkter på grønlændernes krænkelser af den bestående orden. Man så ikke på disse forhold fra et strafferetligt synspunkt, man opfattede ikke de dermed forbundne problemer på samme måde, som vi i vort samfund opfatter kriminalitetsproblemet. Dette er først sket efterhånden, som reservatpolitikken er blevet afløst af en politik, der i sig indebærer, at staten i hovedsagen kræver det samme af den grønlandske befolkning som af sine øvrige borgere. Det er velkendt, at der under sidste verdenskrig kom fart i udviklingen henimod Grønland som et område ligestillet med det øvrige Danmark. Konsekvenserne af denne udvikling har fundet udtryk i de reformer, som har været i gang, siden grønlandskommissionen afsluttede sit arbejde. Det er bemærkelsesværdigt, at netop i denne fase af Grønlands udvikling er kriminaliteten blevet et socialt problem.

Medens forbrydelserne i Grønland stort set er de samme som i Danmark, er måden, hvorpå man behandler dem, der har forbrudt sig, særpræget. Individuel behandling af lovovertrædere er det mest iøjnefaldende træk ved den uskrevne, grønlandske strafferet. Den individuelle behandling har naturligt udviklet sig i de små grønlandske samfund, hvor alle, også de, der virker som dommere og politi, kender hinanden, og hvor man som regel har et indgående kendskab til de omstændigheder, hvorunder lovovertrædelserne bliver begået. Man ved f. eks., at en mand har begået tyveri, fordi han lever under dårlige miljøforhold, eller fordi han er blevet uarbejdsdygtig p. gr. af tuberkulose, og kan ofte ved at flytte ham til et andet milieu eller ved at bringe ham under lægebehandling i betydelig grad forringe muligheden for, at han påny forser sig. Det er endvidere et vigtigt træk ved den måde, hvorpå man i dag behandler grønlændere, der har begået kriminelle handlinger, at behandlingen ikke indebærer, at den pågældende bliver udelukket fra at deltage i samfundslivet. Folk, der „afsoner“, holdes som regel ikke isolerede fra andre; dette er kun tilfældet, når de pågældende betragtes som samfundsfarlige. Det forhold, at domfældte ikke udelukkes fra samfundet, er den vigtigste grund til, at man i Grønland ikke kender det i andre samfund så prekære problem, der består i at gøre straffede egnede til at vende tilbage til samfundet.

Man skulle efter det ovenanførte ikke tro, at der i Grønland er noget behov for en lovgivning om forbrydelse og straf. Det er der imidlertid, og fra 1914 til i dag har de grønlandske landsråd talrige gange givet udtryk for, at de ønskede skrevne regler på det omhandlede område. Medlemmer af de grønlandske retter har ofte klaget over den usikkerhed, de følte ved at skulle dømme i kriminelle sager uden at have skrevne regler at holde sig til. Det er også blevet fremført, at det i høj grad svækker dommernes autoritet, at de ikke har nogen skreven lov at henvise til, når de afsiger domme, idet domfældte i flere tilfælde har beskyldt dommerne for at handle ud fra usaglige motiver eller efter deres eget forgodtbefindende. Ønsket om skrevne strafferetlige regler har i årene efter den sidste verdenskrig fået yderligere en begrundelse, som man må tillægge den største betydning. Kravet om retlig ligestilling for alle i Grønland uden hensyn til afstamning, som fandt så

klart udtryk i grønlandskommissionens betænkning og i den nye grønlandske retsplejelov, har yderligere forstærket behovet for gennemførelsen af skrevne bestemmelser om forbrydelse og straf. Den grønlandske befolkning kan ikke længere acceptere den i øjeblikket gældende ordning, hvorefter grønlændere og danske strafferetligt behandles forskelligt.

De stærke ønsker fra grønlandsk side, som ganske deles af danske tjenestemænd, der har medvirket i den grønlandske retspleje, førte til, at grønlandsdepartementet udarbejdede et udkast til en kriminallov for Grønland. Udkastet bygger på indgående studier af grønlandske retsafgørelser gennem en længere periode og på interviews med medlemmer af forskellige grønlandske retsinstitutioner. Udkastet er blevet godkendt i to på hinanden følgende landsrådssamlinger og har været genstand for sagkyndig behandling i justitsministeriet og den stående straffelovskommission, som består af de mest fremtrædende kriminalister her i landet. Alle instanser, som hidtil har beskæftiget sig med udkastet, har været enige om, at de fremtidige skrevne regler i Grønland om forbrydelse og straf i hovedsagen skal bygge på den strafferetslige ordning, som naturligt har udviklet sig i Grønland under kolonisationen. Der har således ikke været tale om at *indføre* den danske straffelov, men om en ordning, hvorefter den individuelle behandling af lovovertrædere ville blive bevaret. Man har også lagt vægt på at bevare det i Grønland hævdvundne princip, hvorefter domfældte ikke udelukkes fra samfundet, medmindre de er farlige for samfundets sikkerhed. Efter udkastet er der bl. a. mulighed for at dømme lovovertrædere til milieuforandring, uddannelse, arbejde og lægelig behandling. Som det fremgår af det anførte, lægger udkastet ikke vægt på at straffe lovovertrædere; den individuelle behandling, som efter omstændighederne kan være ligeså ubehagelig eller ubehageligere end egentlig straf, er sat i forgrunden. Dette betyder dog ikke, at udkastet slet ikke kender straf i vor forstand, idet det indeholder hjemmel til idømmelse af bøde.

Besvarelsen af spørgsmålet, om Grønland skal have en straffelov, bliver kun til dels bekræftende. Ingen tænker på at indføre fængsler i Grønland. Man ønsker ved lov at skabe en ligestilling mellem alle, der tilhører det grønlandske samfund uden hensyn til, om de kaldes grønlændere eller danske, og man ønsker gennem denne lov i det væsentlige at bevare det retssystem, som har udviklet sig i grønlandsk retspraksis. På denne måde bliver den omhandlede lov ikke en straffelov i dette ords traditionelle betydning, men snarere en lov, hvorefter mennesker, som er tilpasningsvanskelige, kan bringes under kriminalforsorg. Retstilstanden i Grønland på dette område er i pagt med nye strømninger indenfor kriminalpolitikken også i det øvrige Danmark; der er således heller ikke tale om, at udkastet til en ny grønlandsk kriminallov er udtryk for principper, som ikke vil kunne anerkendes ud fra dansk retsopfattelse, tværtimod kan det måske på visse punkter være forbillede for udviklingen herhjemme.